

ПОТРІБНА СУТНІСТЬ РИНКУ ПРИРОДНИХ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

д.е.н., проф. **Черчик Л.М.**
Луцький національний технічний університет

Сучасна екологічна ситуація, незворотність взаємовпливів у системі “природа – суспільство” потребують суттєвих трансформацій економічних відносин і корегування ринкових механізмів. Перспективним етапом подальшої трансформації рекреаційного природокористування є формування соціоекологоорієнтованого ринку рекреаційних ресурсів (СЕОРПП), що передбачає екологізацію та соціалізацію (гуманізацію) ринку ПРР, в ідеалі – паритет соціальних, екологічних та економічних інтересів суспільства. В основі формування СЕОРПП лежить взаємодія ринкового та комплексного регуляторного механізмів.

Дієвість ринкового механізму визначається такими первинними чинниками як попит, пропозиція, ціна, конкуренція, кон’юнктура ринку.

Дієвість регуляторного механізму у найзагальнішому вигляді визначається взаємодією формальних інституцій та інститутів, які формуються на основі та під дією соціальних, культурологічних, політичних, економічних, екологічних, нормативно-правових чинників, притаманних соціоекологоекономічній системі (підсистемами якої є соціальна, екологічна, економічна), тип і особливості якої визначаються природним середовищем, національними цінностями, політичним устроєм, виробничими відносинами, характером власності.

Таким чином, соціоекологоорієнтований ринок рекреаційних ресурсів передбачає формування такого середовища, де взаємопов’язана сукупність ринкових та регуляторних механізмів забезпечує узгодження цілей і напрямів розвитку відносин у сфері рекреаційного природокористування з урахуванням соціальних, екологічних та економічних інтересів його суб’єктів на засадах сталості. Такий ринок забезпечує максимальне задоволення не лише індивідуальних, а й суспільних потреб, збереження та відтворення природних рекреаційних ресурсів, їх раціональне використання з метою отримання соціального, екологічного та економічного ефекту.

Соціоекологоорієнтований ринок рекреаційних ресурсів розглядається як цілісна суперсистема, елементами якої є теж системи. Структура СЕОРПП характеризує взаємозв’язки між екологічними, соціальними, економічними елементами, при цьому зауважимо, що групи соціальних та економічних елементів виникли, функціонують і розвиваються в екологічній системі. Вся система функціонує на основі переважаючих горизонтальних зв’язків добровільного обміну та індивідуального вибору.

Зокрема, екологічна підсистема охоплює живу та неживу природу, продукти природи, трансформовані людською працею. Екологічно-орієнтуюча складова реалізується через встановлення пріоритетів сталого розвитку загалом і першочерговості цільового ефективного використання, непорушення, відтворення природних рекреаційних ресурсів з метою їх збереження для наступних поколінь, запобігання деградації під впливом антропогенної діяльності, в тому числі й рекреаційної, забезпечення екологічно безпечних умов відпочинку.

Соціальна підсистема в нашому випадку – це населення з його потребами, інтересами, очікуваннями, які визначаються системою цінностей, культурним рівнем, звичаями та традиціями тощо та суспільний устрій.

Соціально-орієнтуюча складова реалізується через систему цінностей (ментальність), політико-правову систему, систему забезпечення індивідуальних і суспільних потреб, суспільного добробуту та життєвого рівня, систему суспільного контролю за механізмом прийняття державних рішень, реалізацією державою своїх функцій. Варто наголосити на необхідності вироблення нових цінностей, екологічно орієнтованого світогляду, в основі яких лежить розуміння людьми своєї біосоціальної сутності.

Економічна підсистема – це відносини власності та виробничі відносини, притаманні певній національній економіці, що націлені на отримання максимального доходу. Основою економічної складової є ринковий механізм, на який спрямована дія еколога- та соціоорієнтуючих складових для того, щоб інтереси економічної підсистеми не реалізовувались за рахунок і на шкоду двох інших, пристосовуючи чи перетворюючи елементи екологічної підсистеми та підвищуючи ефективність, ігноруючи інтереси соціальної підсистеми.

Кожна складова має свої цілі, завдання, інтереси, реалізація яких здійснюється за рахунок іншої.

Узгодження цілей, досягнення рівноваги інтересів – основна мета функціонування СЕОРПП. А це, в свою чергу, забезпечить задоволення рекреаційних потреб, збереження ПРР, досягнення довготермінової ефективності національної економіки загалом і сфери рекреаційного природокористування зокрема.